

EDUCAȚIA INTERCULTURALĂ DIN PERSPECTIVA ABORDĂRII PEDAGOGICE

Ana BUDNIC, dr., conf. univ.

Summary

The article reveals the fact that intercultural education demands from the school an important process of opening and renewal, matching curricula to the reality of multicultural societies. Schools are basing their work increasingly on the principle that all are equal. Now intercultural education asks the school additionally to acknowledge and respect cultural differences between individuals. Children and young people need to learn how to live together. It is necessary to introduce intercultural elements into the school curricula that take into consideration – with objectivity and respect – the characteristics of the different cultures cohabiting within a specific area and open up the school children's view of the world.

Educația interculturală este un „demers de predare-învățare, bazat pe principii și pe valori democratice care afirmă pluralismul cultural în cadrul unor societăți diverse și al unei lumi cu un caracter puternic independent” [1, p.107] sau, așa cum afirmă Tiedt P., „reprezintă un proces de predare-învățare incluziv, care implică toți studenții în consolidarea unui puternic sentiment de încredere în sine, întărirea percepțiilor empatică față de persoanele aparținând diferitelor fonduri culturale și promovarea de oportunități egale pentru a-și atinge potențialul maxim” [3, p.18].

Problematica interculturalismului a fost tratată pe larg de Consiliul Europei. Acest termen este departe de a fi un termen neutru, suscitând voluntar un discurs inspirat de o etică umanistă, care aspiră la o comprehensiune mentală, la o complementaritate și la o ierarhie culturală. Astfel, o abordare a interculturalității în pedagogie îi impune persoanei, care dorește s-o implementeze, apropierea schemelor și a filtrelor sale culturale. În definiția dată de către Ladmira J. și Lipianskz E., interculturalismul este „interacțiunea în care obiectele independente se constituie în aceeași măsură în care ele comunică. Se subînțelege că aici cultura nu este considerată un dat obiectiv, autonom și relativ fix. Savanții o situează într-o „perspectivă sistemică și dinamică, în care culturile apar ca procese sociale neomogene, în continuă evoluție și care definesc atât prin relațiile lor mintale, cât și prin caracteristicile lor proprii”. Grupurile culturale întrețin aproape întotdeauna raporturi cu alte grupuri, ceea ce determină conștientizarea specificității lor, dar și o constată schimbare [2, p. 107].

Abordarea interculturală în educație nu este o simplă pedagogie compensatorie, ci o abordare pedagogică bazată pe schimbarea reprezentărilor și a raporturilor, nu numai în mod ideal, între culturi, ci și între persoane purtătoare de culturi, recunoscând fiecareia legitimitatea unui loc echivalent în instituția de învățământ.

Interculturalitatea presupune existența a, cel puțin, două dimensiuni: o dimensiune a „cunoștințelor” și o dimensiune a „experiențelor”. Obiectivul primei dimensiuni este acela de a oferi studenților, după capacitatea lor de înțelegere, conceptele, pentru a fi apti de a percepe realitatea și de a interpreta informațiile pe care le recepționează, de a le asigura o informare vastă și pe cât posibil obiectivă, care să-i ajute la constituirea unor atitudini; pentru a devansa stereotipurile și prejudecățile, pentru a se situa și a comunica într-o lume diversă. Dimensiunea „experiențe” vizează dezvoltarea și cultivarea echilibrată a educabilului care să-i asigure deschiderea spre alte culturi și colaborarea cu semenii săi.

Educația interculturală în învățământ formal poate avea contiguitate cu toate disciplinele de învățământ, cursuri universitare, pentru ca toate acestea pot favoriza formarea toleranței, respectarea drepturilor omului, dezvoltarea științelor umane și sociale. Studiul limbilor și a literaturii stimulează interesul studenților pentru alte culturi, promovează comprehensiunea interculturală. Învățarea limbilor asigură punerea în valoare a relațiilor mutuale între limbi și relevă faptul că, culturile, limbile se transformă atunci când intră în contact unele cu altele.

Instituția de învățământ nu este numai un loc de instruire, de achiziție a cunoștințelor, este și un spațiu de viață și de experiență, de acceptare reciprocă. Întreg învățământul este un proces de comunicare. Această afirmație are drept suport cinci teme cu deschidere mondială: interdependența, adică întrepătrunderea lumii și a locuitorilor săi într-un echilibru fragil; imaginile și percepțiile, adică modul

cum fiecare se recepționează pe sine și cum îi recepționează pe cei din jur; stereotipurile și atitudinile egocentriste, precum și maniera de a le preveni; conflictul, natura sa, soluțiile, variatele forme manifeste ale păcii și modalitățile de menținere a acesteia; dreptate socială – comportamentele, structurile și sistemele, favorizante sau defavorizante în implicarea reală a fiecăruia în viața societății; schimbarea și viitorul – înțelegerea modului în care activitățile de astăzi vor influența viitorul și întocmirea mai multor planuri.

Abordarea interculturală se axează pe două dimensiuni. La dimensiunea realității, a descrierii obiective și științifice, aceasta cuprinde studiul dinamicii declanșate de comunicare, migrație, mișcări ale populației și recunoașterea realității interacțiunilor care generează o anumită formă comunităților care, plecând de la ele, se transformă întreaga viață și, orice relație este dinamică, orice cultura este hibridă și noi suntem, într-un fel sau altul, emigranți sau hibrizi.

Termenul intercultural are o valoare eminentă dinamică și pedagogică. În acest sens, educația interculturală este calea obligatorie pentru educația drepturilor omului care urmărește să depășească etnocentrismul. Ea ar trebui să fie gândită în termeni de strategie: pentru a ne formula întrebări vizavi de certitudinile ego-, socio- sau etnocentriste și normele noastre monoculturale; pentru a modifica și a devansa imaginile și reprezentările stereotipe, precum și prejudecățile generatoare de judecăți și de acțiuni; pentru a transforma și a diversifica raporturile de forță și pentru a face loc, în mod egal, celor care sunt depreciați, ca și competențelor, referințelor lor culturale și modalităților lor de expresie; pentru a favoriza decompartmentarea, recunoașterea complexității și relațiilor existente atât între culturile, clasele sociale, instituțiile, etapele de învățământ, disciplinele școlare, obiectele științifice, cât și între ființele umane indiferent de vîrstă, limbă, etnie, cultură sau religie; pentru a învăța și a dezvolta negocierea și comunicarea între indivizi, grupuri și comunități și a le face să fie benefice fiecăreia dintre părți; pentru a articula responsabilitățile care revin fiecăruia prin rapoarte la comunitățile locale și naționale, ca și prin rapoarte la comunitatea internațională.

Educația interculturală este o educație a relațiilor interpersonale care presupune prezența membrilor unor culturi diferite. Obiectivele acestui tip de educație sunt: sporirea gradului de eficiență a relațiilor interculturale; mărirea gradului de toleranță și de acceptare față de cei diferiți; instruirea persoanelor în a percepe, a accepta și în a respecta diversitatea pentru medierea raporturilor sociale.

În diverse domenii se pot atesta diferențe: limba de comunicare; religie; practici sociale de comunicare; moduri de relaționare; vestimentație; obiceiuri alimentare; petrecere a timpului liber; tradiții, norme, obiceiuri practicate; aspect fizic și diverse dizabilități. Această gamă largă de diversități condiționează din partea indivizilor reacții complexe de natură cognitivă, afectivă, comportamentală în interacțiunea cu alți indivizi, percepți ca fiind diferiți.

Educația interculturală solicită realizarea sa într-un mediu social divers, în care se pot înregistra diverse manifestări culturale. Valorile care sunt promovate de educația interculturală (toleranța, deschiderea, acceptarea diferențelor, înțelegerea diversității) se “implantează” în personalitățile celor educați prin eforturi susținute și sistematice. Diferențele trebuie abordate drept surse în dezvoltarea personală și în cea comunitară, fiind excluse așa noțiuni ca pericolul, disconfortul, tensiunile.

Interacțiunea, schimbul, comunicarea, cooperarea, depășirea barierelor culturale, solidaritatea, încrederea, respectul reciproc – iată care sunt caracteristicile educației interculturale.

Interculturalismul presupune înțelegerea, aprecierea și valorizarea culturii proprii, dar și respectul pentru cultura celorlalți, pentru valorile, obiceiurile, tradițiile acestora. În acest context, educația interculturală este una fundamentală în a aborda diferențele culturale de ordin cultural (valori, principii, tradiții) și de alt gen (diferența de sex, diferențele sociale, economice). Aceasta tratează educația reieșind din sintagma „educație pentru toți”, în perspectiva recunoașterii diferențelor existente în interiorul unei societăți.

Bibliografie

1. Cozma, T., O nouă provocare pentru educație: interculturalitate, Editura Polirom, Iași, 2001.
2. Ladmiral, J. R., Lipianski, E. M., La Communication Interculturelle, Armand Colin, Paris, 1989.

3. Tiedt, P. L., Tiedt, I. M., *Multicultural Teaching: A Handbook of Activities, Information and Resources*, ed. A V-a, Allyn and Bacon, Boston, MA, 1993.